

Poruka "okrenimo se budućnosti" ne vrijedi za obitelji nestalih u Domovinskom ratu jer njihov život je stao tih '90-tih

Izvor: Snimka zaslona YouTube

Objavio: Draženka Franjić - 15/10/2023

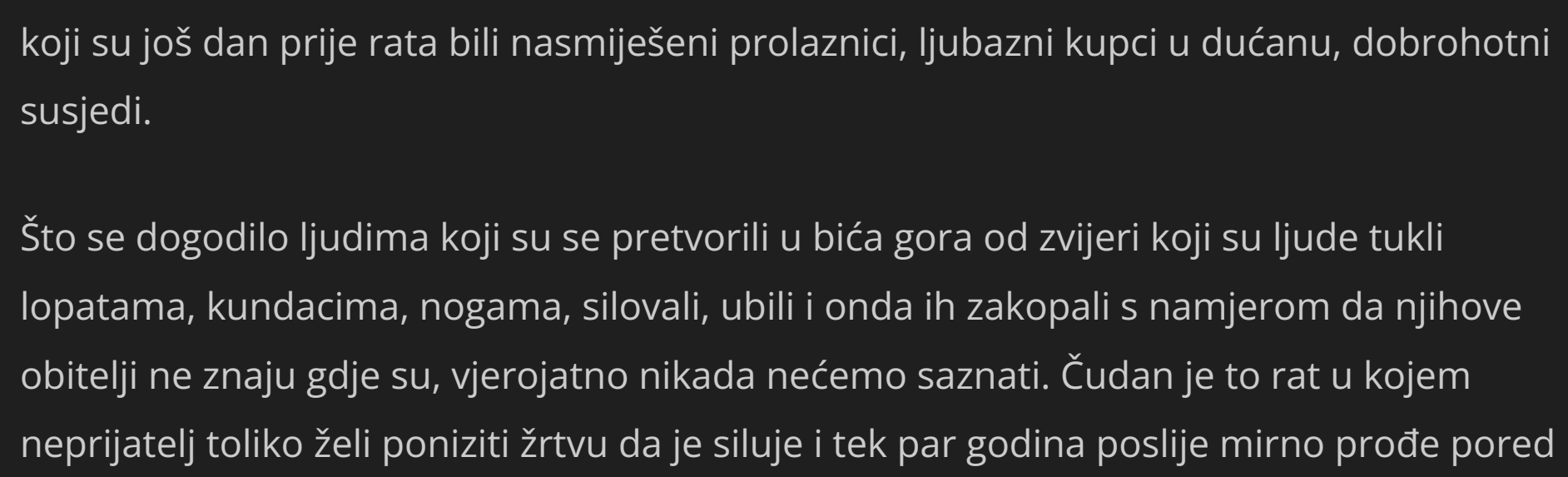

Vrijeme kada su slavonske jeseni bile pune pjesme beračica jabuka, smijeha djece dok im šušti lišće pod nogama, zvuka tamburice čini se davno kao iz nekog drugog vremena. Slavonske jeseni sada su vrijeme prisjećanja na poginule i nestale, paljenja svijeća, tihe molitve i suze koja klizne niz obraz.

Od Domovinskog rata prošlo je 28 godina. Oružje je utihnulo, prognani Hrvati vratili su se na svoja ognjišta. Kuće, sela i gradovi obnovljeni su. Mnogi su se okrenuli budućnosti, a oni koji su proživjeli ratne strahote, traume će nositi dok su živi. Nekima od njih sjećanja su bila preteška, pa su agoniju života prekinuli.

Oni koji još uvijek traže svoje najmilije kao da su zastali u ratnom vihoru. Prisjećaju se posljednjih zajedničkih trenutaka, ali i traže svaku informaciju koja bi ih dovela korak bliže posljednjem počivalištu muža, oca, djeda... U Vukovaru je svaka hrvatska kuća čuvarica bolne priče. No, oni koji su bili te sreće da pokopaju člana ili članove svoje obitelji, da im znaju grob i imaju mjesto gdje će zapaliti svijeću, na neki način sretni su.

TEKST SE NASTAVLJA NAKON OGLASA

Ne zaboravimo pandemiju! Posjetite virtualnu izložbu i otkrijte priče!

CIHT 2023., mjesto bliskog susreta medicine i turizma koji se ne propušta

Sponsored by Midas

Sreća je za one koji su prošli strahote rata drugačije mjerljiva. Za one koji traže gdje su pokopani njihovi članovi obitelji sreća je mir koji bi pronašli kada bi ih dostojno pokopali. Bijesa i ljutnje, želje za osvetom više nema. Ostala je samo tuga i buđenje s nadom da će možda baš taj dan dobiti važnu informaciju. Većina njih uglavnom je saznala što su prošli njihovi članovi obitelji na putu prema smrti u koju su ih odveli ljudi koji su još dan prije rata bili nasmiješeni prolaznici, ljubazni kupci u dućanu, dobrotorni susjedi.

Što se dogodilo ljudima koji su se pretvorili u bića gora od zvijeri koji su ljude tukli lopatama, kundacima, nogama, silovali, ubili i onda ih zakopali s namjerom da njihove obitelji ne znaju gdje su, vjerojatno nikada nećemo saznati. Čudan je to rat u kojem neprijatelj toliko želi poniziti žrtvu da je siluje i tek par godina poslije mirno prođe pored nje u gradu u kojem su nekada zajedno živjeli, možda se čak u prolazu pozdravili i nasmiješili jedno drugom. Nevjerojatno je izgubiti rat, a opet se osjećati pobjednikom jer znaš da si ostavio neizbrisivu bol u duši onima koji traže svog oca, muža, djeda... za koje znaju da su prošli strahovita mučenja i patnje prije nego su zauvijek sklopili umorne oči.

Abolicija je za politiku bila rješenje, ali za ljude koji žive uz one koji su ih mučili, silovali, ubijali im članove obitelji, prijatelje, rodbinu, stvara mučninu u želucu, bol i ogorčenje. Protekom vremena bol je veća, a informacija sve manje. Gdje su pokopani posmrtni ostaci nestalih branitelja i civila u Domovinskom ratu znaju oni koji završava identifikacijom objasnila mi je, Ivona Paltrinieri, ravnateljica Uprave za zatočene i nestale.

Nakon svih ispričanih tužnih priča čija je tema bila potraga za djedom, ocem, mužem shvatila sam da će do sretnog epiloga teško doći bez informacija koje znaju Srbi, koji su ubijali i zakapali, a potom i premjestili tijela. Shvatila sam i da će oni koji su ubijeni ili umrli od posljedica mučenja i batina u logorima u Srbiji zauvijek ostati među nestalima. Srbija nema ni volje, ni želje olakšati patnje obiteljima, pa ostaje tek nada da će pojedincima proraditi savjest, ako ne prije, a onda na samrti. Ostaje i nada da će slavonsko selo Negotslavci u kojem su se dogodili brojni svirepi zločini početi progoniti jauci i krikovi njihovih žrtava.

Obitelji nestalih najviše se oslanjaju na Ministarstvo branitelja

Za to vrijeme u Ministarstvu branitelja, Upravi za zatočene i nestale kažu da vrijedno rade. A, kako dolaze do podataka te kako teče proces koji završava identifikacijom objasnila mi je, Ivona Paltrinieri, ravnateljica Uprave za zatočene i nestale.

Prošlo je puno vremena od Domovinskog rata, a još nisu pronađeni svi nestali branitelji i civilni. Kako ih tražite? Oslanjate li se na dojave ili imate i druge načine?

Radimo Domovinski rat, koji je apsolutni prioritet. U Domovinskom smo fokusirani na ljude koje tražimo, a paralelno radimo i Drugi svjetski rat i poslijeratno razdoblje i tamo smo fokusirani isključivo na lokacije, odnosno na mjesta masovnih grobnica. Tako da je u pravilu postupak isti i za jedno i za drugo razdoblje.

Što se tiče Domovinskog rata dojave su nam najbitnije. Ta ulazna informacija, s obzirom da je svake godine sve veći protok vremena od Domovinskog rata, ti primarni svjedoci su nam ključni. Ili sekundarni svjedok koji je čuo priču primarnog svjedoka, to nam je od velike koristi i u utvrđivanju nekakve pozicije gdje ćemo ići na probna iskopanja. Znači, oslanjamo se na svjedoke koje prvenstveno obrađuje Ministarstvo unutarnjih poslova, sigurnosno-obavještajne agencije i onda nama dostavljaju nekakvu informaciju ulaznu informaciju na temelju koje mi djelujemo. I mi sami razgovaramo s ljudima, a ljudi se dosta često i nama direktno obraćaju i imamo dva osposobljena tima – jedan u Vukovaru, jedan u Splitu. Tamo rade mahom sve hrvatski branitelji koji su u mirovini. Znači, imaju iskustvo Domovinskog rata, imaju iskustvo poslije rata i Hrvatske vojske, tako da su na neki način obučeni za razgovore s ljudima i kada dođemo do te nekakve informacije onda radimo terenski izvid da vidimo gdje se ta potencijalna lokacija nalazi. Je li to nekakva njiva, koliko je to kvadrata sumnjivog područja, je li to nekakvo brdovito, šumovito područje, je li to nekakav speleološki objekt, jama, i onda važemo i gledamo hoćemo li tražiti poluge prvo za pretraživanje tla.

Tu u prvom redu mislim na georadar, na kadaver pse ili ćemo odmah pristupiti, ako je nekakva manja indicirana površina, probnim iskopanjima. U svakom slučaju, koristili mi te poluge ili ne uvijek se vraćamo na onu najsigurniju metodu, a to je kad krene bager kopati onda ste sigurni ima li nečega ili nema. Međutim, i tu moramo biti oprezni jer i samim kopanjem po strukturi tla vidimo je li tlo kontaminirano u smislu je li tu netko već nešto zakapao ili kopao. Znači, vi već u presjeku tla vidite ima li nekakvih poremećaja i na svakoj lokaciji kopate do 30 centimetara dubine i vidite da je čisto, a negdje kopate do 3-4 metra, što ovisi od procjene na terenu.

Nakon toga, ukoliko se pronađu posmrtni ostaci, zaustavljamo sve i čekamo izdavanje sudske naloga. Znači, sve ekshumacije što radimo su pod nalogom Županijskih sudova, policija počinje provoditi očevid i svi podatci su nam bitni kako bi onda kasnije policija i sudovi kaznene postupke provodili. S nama na terenu je Hrvatska vojska koja nam radi taj logistički dio, policija. Državno odvjetništvo i patolozi, odnosno Zavod za sudske medicinu i kriminalistiku. S nama je naša antropologinja koju imamo zaposlenu u Upravi za zatočene i nestale, tako da stvarno sve radimo po bitno ređi je da stvarno imamo taj protokol u ekshumacijama, znači ništa se ne prepušta slučaju, način na koji se obrade posmrtni ostaci, na koji se vade, bitno nam je ne izgubiti podatke koji će onda biti dalje od koristi Državnim odvjetništvima.

Koliko otprilike traje postupak kada dođete do toga da su tu posmrtni ostaci?

To sve zavisi od situacije do situacije. Sad ću se fokusirati na Domovinski rat, ovu zadnju grobnicu pronađenu u Šarviz doli. Već kad smo iskopali vidjeli smo da je sve to nekako poremećeno uslijed tih njihovih premještanja dva do tri puta. Poremeti se struktura same grobnice i onda se oslanjamo na ono što će nam stručnjaci reći. Nadležni sudski vještak, odnosno naša antropologinja, upute nas na koji način ćemo mi pristupiti.

Nama je uvijek bitno kada pronađemo posmrtnu ostatku da ih probamo kopanjem okružiti, da vidimo koliko je dugačka i široka i onda pristupamo čišćenju, ručnom čišćenju s kistovima, odnosno penzilima do te mjere da ju iščistimo i pripreмимо za vadenje posmrtnih ostataka. Poslikamo sve i mi i policija da se vidi kako su tijela ležala i da onda kasnije možemo napraviti skicu grobnice, odnosno raspored tijela kako su ležala. I recimo, sama ekshumacija u Šarviz doli i priprema te grobnice je trajala oko tri tjedna. Neki ljudi znaju nas napadati, pa kažu to bi trebalo ići brže, ali ako želite napraviti kako spada i imati sve podatke, nama treba i tri tjedna, i četiri tjedna da se to dovede do onoga stupnja vadenja da se ništa od podataka neće izgubiti. Ako je nekakva pojedinačna grobnica, jasno, to će ići brže. Ili ako je veća, recimo imali smo na Boboti, gdje je grobnica bila usred nekakve divlje deponije, bilo je uz posmrtnu ostatku zakopano i smeće i životinjski otpad i životinjske kosti, isto tako duže traje.

Kako najčešće dobivate informaciju?

Nekad informacija dođe anonimno direktno u Upravu, nekad dođe preko nekih izvora s kojima raspolažu ili sigurnosno obavještajne agencije ili policija. U takvim stvarima nama nije bitno da znamo identitet, bitno nam je da osoba pokaže, bitan nam je identitet onog trenutka, s obzirom da je to i zakonom propisano da svatko tko da i pruži informaciju i ona se pokaže točnom, može zatražiti nagradu, ali onda je to podatak koji zadržavamo mi sami za sebe.

Na neki način štitimo te ljude, već kad se netko sa suprotne strane okružiti i želi reći, mislim da ga treba zaštititi da ne bude nekako puta nekakve i ostave. A, ako vi kompromitirate izvor, to je ono što smo masu puta upozoravali javno, nemojte kompromitirati izvor, nemojte govoriti imena i prezimena jer na taj način možda obeshrabrujete druge ljude koji bi se isto javili. Isto, kad smo prošle godine pronašli ona dva hrvatska policajca, Bana i Dragiča, u Kukunjevcu kod Lipika Ministarstvo je dobilo dojavu od izvora čiji smo identitet zaštili.

- VEZANO: MANDA PATKO – NISMO SE KAKO TREBA NI OPROSTILI Moj Štepana na ispitivanje je odveo sin ljudi s kojima sam radila – nikad se više nije vratio
- Sandra Rapčak: "Rat, nažalost, za nas koji smo sve to prošli, koji je izgubio nekog i tko još traži nekog, nije gotov."
- Nemanja Savanović: "Moja baka nije dočekala da pronađu njenog sina. U Negotslavcima postoji zavjet šutnje i ne možeš im ništa"
- Tri generacije boli vukovarske obitelji Korač: Djed i otac Igora Korača mučeni su u logoru, ali one ne želi osvetu – samo pronaći djeda

Ravnateljica Uprave za zatočene i nestale, Ivona Paltrinieri, zadovoljna je suradnjom s udrugama obitelji nestalih, a posebice sve većim angažmanom djece i unučadi nestalih. Naime, kako kaže, za budućnost se ne boji jer, iako jedan dio članova obitelji ide prema svom životnom kraju, tu su djeca i unučad koji nastavljaju potragu zajedno s njima. A, ono što daje nadu je i tim u Upravi za zatočene i nestale među kojima je puno mladih i stručnih kadrova koji imaju emocije prema obitelji, ali i želju za pronađi i posljednjeg nestalog branitelja i civila.

Nestali nisu samo broj

Stjepan Patko bio je brižan otac i muž i o svojoj obitelji skrbio je sve dok ga Boro Krstić nije odveo na ispitivanje na Veleprometu.

Boris Rapčak danas živi u svojoj jedinici Sandri. Bio je to visok i mršav čovjek koji je imao skoro dva metra, a svi kažu da je bio dobar, vesjeljak koji je volio glazbu i plesati. Zadržna ga je vidjela jedna žena u Jakobovcu koja je ispričala da su ga pretukli i obukli mu uniformu JNA te ga odveli u smjeru Ovčare i Negotslavca.

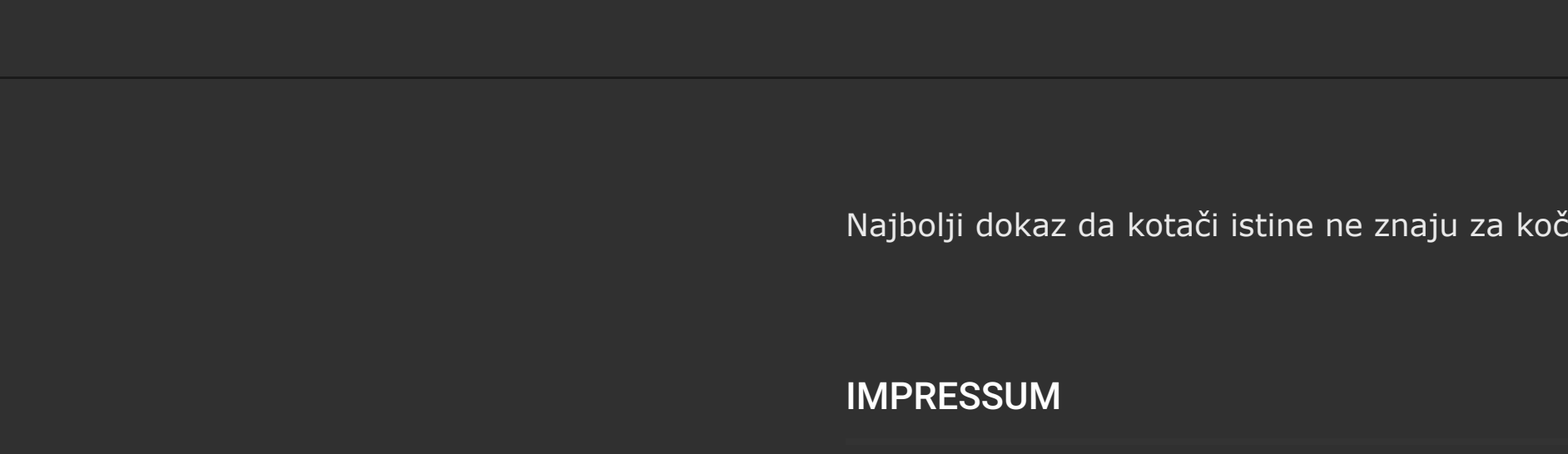
Tihomir Savanović bio je pravi obiteljski čovjek koji je slobodno vrijeme provodio uz svoju obitelj i nogomet s prijateljima iz Hercegovske ulice. Život bi mu, vjerojatno, protekao mirno bez puno oscilacija da se nije dogodio rat. Bio je teško ranjen, ali uspješno operiran u vukovarskoj bolnici. Kada je ušla JNA s četnicima izvukli su ga i tu mu se gubi svaki trag.

Ante Korač ostavio je neizbrisiv trag u svom unuku Igoru. "Djed je bio stroj, ali pravedan. On me naučio prvim moralnim vrijednostima i ulio me prvim radnim obavezama. Kad njega i baka je bilo sve nekako opuštenije već u gradu. Bio sam jako vezan posebno za djeda, on me praktički odgojio. Nikad mi se nije izbrisao njegov lik. Bio je onako viši i mršav. Ljeti je uvijek hodao bez majice i zbijali smo šale s njim koliko bi pocrnio", kaže Igor. Ante Korač život je izgubio Negotslavcima gdje je pretučen i mučen.

Njihove obitelji željele bi samo znati gdje su pokopani kako bi im omogućili dostojno posljednje počivalište na kojem bi mogli zapaliti svijeću. Ne traže puno, ali ovisi o dobroj volji nekadašnjih četnika koji su se zavjerali na šutnju. Najveću tajnu čuvaju Negotslavci, pa ne čudi što do prve zene sela, saborske zastupnice Dragane Jeckov, unatoč svem trudu, nisam uspjela doći. No, poruka članova obitelji koji su svoju tešku životnu priču podijelili samnom je "nikada nećemo odustati", pa nije u redu da ja odustanem od potrage za ženom koja, unatoč svim zločinima počinjenim baš u selu iz kojega potječe i u kojem živi, sjedi u Hrvatskom saboru.

Tekst je objavljen u sklopu projekta poticanja novinarske izvrsnosti Agencije za elektroničke medije.

Dozvoljeno je prenošenje sadržaja uz objavu izvora i imena autora.

IMPRESSUM
Kontakt: urednistvo@cronika.hr
Glavni urednik: Draženka Franjić